

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проекту Закону України
«Про внесення змін до Закону України «Про ставки вивізного
(експортного) мита на насіння деяких видів олійних культур» щодо
запровадження тимчасового мораторію на застосування вивізного
(експортного) мита на період воєнного стану»

1. Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту

У Верховній Раді України зареєстровано проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про ставки вивізного (експортного) мита на насіння деяких видів олійних культур» щодо запровадження тимчасового мораторію на застосування вивізного мита» (реєстр. № 15522) (далі – Основний законопроект), зі змісту якого випливає необхідність запровадження трирічного мораторію на стягнення вивізного мита для товарів за кодами УКТ ЗЕД 1201 (соє), 1205 (ріпак) та 120600 (соняшник) з метою оперативної підтримки ліквідності вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників, спрощення процедур зовнішньоекономічної діяльності, збільшення надходжень валютної виручки в країну та збереження посівних площ під олійними культурами.

Актуальність порушених Основним законопроектом питань не викликає сумнівів. Разом з тим положення Основного законопроекту не повною мірою забезпечують досягнення задекларованої ним мети. В альтернативному законопроекті пропонується запровадження мораторію на період дії воєнного стану, але не менш як на два роки, що є більш збалансованим та гнучким рішенням.

Такий строк охоплює щонайменше два повних сільськогосподарських сезони, чого цілком достатньо для відновлення ліквідності аграріїв та оцінки реального ефекту регулювання. Дворічний період залишає державі можливість вчасно відреагувати на зміни воєнної та економічної кон'юнктури.

Крім того, такий строк зберігає розумний баланс між підтримкою експорту та захистом вітчизняної переробки. Він сприймається саме як тимчасовий антикризовий захід, що полегшує діалог із міжнародними партнерами та мінімізує ризики звинувачень у порушенні умов вільної торгівлі.

Аграрне виробництво залишається ключовою опорою української економіки, адже воно забезпечує стабільні валютні надходження та тримає під контролем продовольчу безпеку країни. Проте сьогодні вітчизняні аграрії опинилися на межі виживання через цілу низку важких випробувань: воєнний стан, регулярні удари по портовій та енергетичній інфраструктурі, а також стрімке зростання витрат на паливе, добрива та логістику.

У таких складних умовах запровадження експортних мит і додаткових тарифних обмежень на ключові олійні культури – соняшник, сою та ріпак – мало б підтримати та стимулювати вітчизняну переробну галузь. Однак на практиці це рішення дало протилежний, деструктивний результат.

По-перше, обмеження експортних можливостей суттєво послабило позиції сільгосптоваровиробників на внутрішньому ринку. За відсутності альтернативних шляхів збуту переробні підприємства почали диктувати власні умови та штучно занижувати закупівельні ціни. У результаті фермери втратили необхідні оборотні кошти, без яких практично неможливо якісно провести посівні та збиральні кампанії.

По-друге, ситуацію значно ускладнили нові логістичні та адміністративні бар'єри. Спеціальний митний режим і необхідність постійно підтверджувати статус «прямого виробника» породили додаткову бюрократію, створили тривалі затримки на кордонах і сформували сприятливе підґрунтя для корупційних зловживань.

Крім того, додаткове фінансове та адміністративне навантаження на експорт сировини призвело до того, що Україна почала стрімко втрачати свою конкурентоспроможність на світовій арені. Наші традиційні зовнішні ринки збуту, які формувалися роками, тепер активно освоюють інші країни-експортери.

Щоб виправити цю ситуацію та повернути ринковий баланс, необхідні рішучі кроки. Запровадження тимчасового мораторію на застосування експортного мита зі встановленням нульової ставки для соняшнику, сої та ріпаку дозволить відновити здорову конкуренцію за сировину між експортерами та переробниками. Це забезпечить українським аграріям справедливую ціну за їхній урожай та дасть ресурси для подальшої діяльності.

2. Мета і шляхи її досягнення

Законопроект покликаний терміново підтримати ліквідність українських аграріїв, спростити зовнішньоекономічні процедури, збільшити приплив валюти в країну та зберегти обсяги посівів олійних культур.

3. Основні положення законопроекту

Законопроектом пропонується внести зміни до Закону України «Про ставки вивізного (експортного) мита на насіння деяких видів олійних культур», доповнивши статтю 2 цього Закону новим пунктом, яким установлюється тимчасовий мораторій на застосування вивізного (експортного) мита під час вивезення сої, ріпаку та соняшнику (коди УКТ ЗЕД 1201, 1205 та 120600). Мораторій діятиме до дня припинення або скасування воєнного стану в Україні, але не менш як два роки з дня набрання чинності відповідним Законом.

4. Правові аспекти

Законопроект розроблено з урахуванням наявної нормативно-правової бази, яку визначають:

Митний кодекс України;

Закон України «Про ставки вивізного (експортного) мита на насіння деяких видів олійних культур».

Прийняття законопроекту не потребує внесення змін до інших законодавчих актів України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація законопроекту не потребує додаткових витрат з державного та місцевих бюджетів. Тимчасове незастосування вивізного (експортного) мита може зумовити зменшення окремих надходжень до державного бюджету, яке компенсуватиметься збільшенням обсягів експорту, надходжень валютної виручки та податкових надходжень унаслідок зростання економічної активності аграрного сектору.

6. Прогноз соціально-економічних наслідків прийняття законопроекту

Ухвалення законопроекту забезпечить виражений позитивний ефект для всієї економічної системи України.

Завдяки відновленню ринкової конкуренції аграрії отримають зростання закупівельних цін, що поповнить їхні оборотні кошти та вбереже сільськогосподарський сектор від скорочення площ під олійними культурами в майбутніх посівних. У масштабах держави це спростить митні процедури, усуне бюрократичні й корупційні ризики під час експорту та посилить загальну макроекономічну стабільність.

Народний депутат України

А.В. Богданець

